

MEDLINGSINSTITUT & LÖNESTATISTIK

B I L A G A

**De nordiska
medlingsinstitutens
arbetsuppgifter,
organisation
m.m.**

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

**Utredningen om ett förstärkt
förlikningsmannainstitut**

SOU 1997:164

2

**De nordiska
medlingsinstitutens
arbetsuppgifter,
organisation
m.m.**

SOU 1997:164

Ref
Acc.

Statens offentliga utredningar
1997:164
Arbetsmarknadsdepartementet

Medlingsinstitut och lönestatistik

Bilaga 2

De nordiska medlingsinstitutens arbets-
uppgifter, organisation m.m.

av Per Dahlén

Bilaga till delbetänkande av
Utredningen om ett förstärkt förlikningsmannainstitut
Stockholm 1997

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Förord

Utredningen om ett förstärkt förlikningsmannainstitut har regeringens uppdrag att föreslå förändringar som syftar till en väl fungerande lönebildning. Som underlag för utredningens överväganden har ett antal uppdrag lämnats till forskare, experter och myndigheter. I uppdragen ingår att kartlägga forskning och erfarenheter av lönebildning, kollektivavtal och medling i Sverige och Norden.

Utredningen lämnar ett delbetänkande Medlingsinstitut och lönestatistik (SOU 1997:164) till statsrådet Ulrica Messing den 27 november 1997. Till delbetänkandet fogas en serie om fem bilagor, vari föreliggande bilaga ingår.

Svante Öberg
Särskild utredare

Innehåll

1 Inledning..... 2

2 Danmark..... 3

3 Finland..... 10

4 Norge..... 16

1 Inledning

Uppdraget

I utredningsuppdraget ingår att kartlägga medlingsorganisationerna i Danmark, Finland, och Norge.

Kartläggningen skall innehålla följande skriftliga redogörelser:

- medlingsorganisationernas organisation, ledning och personal
- medlingsorganisationernas arbetsuppgifter vid olika typer av konflikter
- i vilken utsträckning medlingsorganisationerna anlitar medlare och experthjälp externt
- hur medlingsorganisationerna får tillgång till samhällsekonomiska analyser och statistik över löner, mm
- medlingsorganisationernas ekonomi och finansiering
- statistik över antalet konflikter och omfattningen av arbetsinsatser av medlare och kansli

Uppdraget skall vara slutfört den 15 september 1997.

För att fullgöra uppdraget har jag inhämtat skriftliga upplysningar från ordföranden i den danska förlikningsinstitutionen Asbjörn Jensen, riksförlikningsmannen i Finland Juhani Salenius samt riksmeklingsmannen i Norge Reidar Webster. Jag har dessutom haft kompletterande telefonsamtal med Juhani Salenius, förlikningsmannen Mette Christensen, Danmark och distriktsmeklingsmannen Stein Husby i Norge.

2 Danmark

Den centrala myndigheten för det danska förlikningsväsendet är Forligsinstitutionen som har sina lokaler centralt i Köpenhamn. Lokalerna är inrymda i Arbetsmarknedets Hus där också Arbetsdomstolen har sina lokaler. Verksamheten regleras i Forligsmansloven från 1934 vilken till stora delar alltså är gällande.

Organisation och ledning

I Danmark finns tre förlikningsmän och en ställföreträdande förlikningsman. Dessa utses av arbetsmarknadsministern på förslag av arbetsdomstolen. Vid arbetsdomstolens nominering av förlikningsmän skall det i viss ordning finnas stöd för nomineringen från domare som utnämnts av LO och DA (Dansk Arbejdsgiverforening). Förlikningsmännen utses på tre år och på så sätt att en ny förlikningsman utses varje år för att tillförsäkra institutionen kontinuitet.

Förlikningsmännen utser inom sig en ordförande. Denne är samtidigt administrativ chef för Forligsinstitutionen vilket innefattar ansvar för personal, ekonomi och lokaler.

Utöver förlikningsmännen utses 8 medlingsmän (maeglingsmaend) vilka vid behov kan inkallas av förlikningsmännen för att biträda dessa.

Varje förlikningsman har dessutom en sekreterare med akademisk utbildning till hjälp vid utförandet av sitt uppdrag. Dessa svarar i första hand för de administrativa uppgifterna i samband med medlingsuppdragen. Ordförandens sekreterare är samtidigt huvudsekreterare vid Forligsinstitutionen.

Personalplan

Uppdragstagare utsedda på viss tid:

- 3 förlikningsmän
- 1 ställföreträdande förlikningsman
- 8 medlingsmän
- 3 sekreterare med akademisk utbildning

Samtliga dessa har uppdraget som bisyssla och är i flertalet fall jurister med ordinarie arbete vid andra myndigheter eller domstolar.

Fast anställda:

- 1 huvudsekreterare (denne innehar uppdraget som bisyssla och är samtidigt sekreterare åt ordföranden samt har i likhet med övriga sekreterare akademisk utbildning).
- 2 heltidsanställda kontorister (som också tjänstgör vid Arbetsdomstolen under perioder när medlingsverksamheten ligger nere eller går på lågt varv).
- 2 heltidsanställda vaktmästare (som i likhet med kontoristerna också arbetar vid Arbetsdomstolen).
- 2 deltidanställda receptionister (vilka också arbetar vid Arbetsdomstolen).

Beträffande kontorister, vaktmästare och receptionister upplyser man att de utslaget över en längre tidsperiod till större delen är sysselsatta med arbete åt Arbetsdomstolen.

Under perioder med intensiv medlingsverksamhet anställs vid behov tillfällig arbetskraft i form av kontorister och vaktmästare.

Externa medlare

Utöver den utsedda gruppen av förlikningsmän och medlingsmän förekommer inte att ytterligare medlare tas i anspråk för medlingsuppdrag.

Regionala medlare

Regionala medlare med ansvar för lokala tvister inom ett visst geografiskt område förekommer inte i Danmark.

Lokaler

Som ovan nämnts har Forligsinstitutionen lokaler i Arbejdsmarkedets Hus som är en äldre ämbetsbyggnad vilken ligger centralt belägen i Köpenhamn. I denna fastighet har också Arbetsdomstolen sina lokaler liksom en rad nämnder och tillfälliga utredningar. Byggnaden används periodvis också av Arbetsmarknadsdepartementet för konferenser och sammanträden.

Förlikningsinstitutionen har under perioder av förlikningsförhandlingar tillgång till inte mindre än 26 skilda förhandlingslokaler i Arbejdsmarkedets Hus. Utöver dessa förekommer det att huvudorganisationerna ställer lokaler till Förlikningsinstitutionens disposition.

Ekonomi

Forligsinstitutionen har för 1997 ett anslag om 5.659.000 DKK. Av dessa beräknas 1,5 milj gå till lokalhyra medan resterande drygt 4 milj avser lönekostnader och expenser. Mot bakgrund av det arbete personalen utför åt Arbetsdomstolen borde enligt ordföranden egentligen en större del av personalkostnaderna belasta Arbetsdomstolen än som nu sker. Beloppet 5,6 milj ger därför inte en helt rättvisande bild av de verkliga kostnaderna för att driva Forligsinstitutionen.

Som ett kuriosum, i vart fall med svenska ögon sett, kan också nämnas att under perioder av intensiva förlikningsförhandlingar drivs en restaurang i lokalerna. Denna väntas under 1997 ge ett överskott om 200.000 DKK varför de samlade utgifterna för innevarande år beräknas uppgå till 5.469.000 DKK.

Frågan om att finansiera verksamheten på annat sätt än genom statsanslag har inte övervägts under den period som nuvarande ordförande kan överblicka.

Förlikningsmännen och deras sekreterare ersätts med ett fast belopp. Medlingsmännen ersätts med ett fast grundbelopp och därutöver ett arvode som är avhängigt av medlingsverksamhetens omfattning.

Utomomstående experter

I Danmark förekommer inte att man kallar in utomstående expertis för att biträda förlikningsmännen i deras arbete eller att det tillfälligt knyts andra personer till Forligsinstitutionen än de som nämnts ovan i personalplanen.

Tillgång till lönestatistik och ekonomiska analyser

Enligt Forligsmandsloven 1 § skall förlikningsmännen verka för att intressekonflikter bringas till en fredlig lösning och inte leder till öppna arbetsmarknadskonflikter. Det är uttryckligen uttalat att förlikningsmannen inte skall ta samhällsekonomiska hänsyn i valet av förslag till lösningar till konflikten.

Förlikningsmännen skall hålla sig orienterade om utvecklingen på arbetsmarknaden och om den ekonomiska utvecklingen i landet. Förlikningsmännen följer den allmänna löneutvecklingen i landet bl a genom att de löpande erhåller den lönestatistik som upprättas av Dansk Statistik som är den danska motsvarigheten till SCB.

När det gäller uppgiften att hålla sig underrättad om utvecklingen på arbetsmarknaden i övrigt och om den ekonomiska utvecklingen i landet sker detta inte i någon organiserad eller planerad form. I stället går det i praktiken till så att den enskilde förlikningsmannen själv informerar sig, i första hand genom att följa massmedia, men också genom att ta del av utredningar och liknande. Förlikningsinstitutionen har också möjlighet att begära in kopior av parternas avtal. Detta sker dock inte med någon regelbundenhet och någon systematiskt genomgång och analys av ingångna kollektivavtal sker ej.

I samband med de större förhandlingsomgångarna rådgör förlikningsmännen under hand med huvudorganisationerna och får under dessa rådslag också redogörelser från organisationernas ekonomiska experter om bakgrunden till och underlaget för framställda krav.

Något uttalat behov av att få tillgång till ytterligare fördjupad information på de här områdena föreligger enligt uppgift inte från de danska förlikningsmännen.

De tre förlikningsmännen träffas i allmänhet bara en gång om året, i januari då de väljer ordförande för det kommande året.

Forligsinstitutionens arbetsuppgifter

Förlikningsmännen har sinsemellan delat upp de områden de ansvarar för. Ordföranden svarar för den privata sektorn med undantag för jordbrukssektorn. En förlikningsman svarar för jordbruksområdet till vilket också livsmedelsindustrin räknas medan den tredje förlikningsmannen svarar för den offentliga sektorn. Den ställföreträdande förlikningsmannen biträder de andra vid behov. Parterna kan därför inte påverka vem som skall vara förlikningsman i den enskilda konflikten.

Förlikningsinstitutionens verksamhet omfattar inte vissa offentliganställda tjänstemannagrupper vilka omfattas av tjänstemansloverne. Denna grupp innefattar vissa chefer inom den statliga administrationen, anställda vid polisen med flera. Dessa gruppers anställningsvillkor bestäms i stället genom lag.

När förhandlingar om förnyelse av kollektivavtal strandar och någongdera parten varslar om konfliktåtgärder är de, på samma sätt som i Sverige, skyldiga att samtidigt underrätta förlikningsinstitutionen.

Förhandlingarna om förnyelse av ingångna kollektivavtal på det privata området sker i Danmark i stor utsträckning samtidigt då 500 - 600 avtal löper ut i den 1 mars eller den 1 april. Dessa avtal kallas i Danmark för "martsoverenskomsterne" och förhandlingsomgångarna kallas i sin tur "de store overenskomstförhandlingene". Den privata sektorn är av tradition normgivande för resten av arbetsmarknaden. I centrala förhandlingar mellan DA och LO har de generella avtalsfrågorna reglerats och den närmare förhandlingsordningen har bestämts i en sk körplan. I dessa har man angivit datum bl a för utväxlande av bud, förhandlingarnas avslutande, hänvändelse till förlikningsman och regler om fortsatta förhandlingar under förlikningsmans medverkan. Under senare år har förhandlingarna kommit att decentraliseras i större utsträckning och systemet med körplaner har kommit att ifrågasättas.

Underrättelser om varsel eller begäran om biträde från Forligsinstitutionen sänds in till myndigheten från hela landet. När dessa ärenden mottagits sänds en del av dem direkt till den av de tre förlikningsmännen inom vilkens område avtalet hör. Resten sänds till huvudsekreteraren som har löpande kontakt med ordföranden. Denne tar därefter ställning till hur det aktuella ärendet skall hanteras.

I de fall parterna begär att Forligsinstitutionen skall biträda dem kontaktas dessa per telefon för att bestämma datum för sammanträde. Vid samtalen informeras förlikningsmännen också i allmänhet om vad som är huvudproblemet i tvisten. I de fall parterna inte begär hjälp kan förlikningsmannen på eget initiativ inkalla parterna till förlikningsförhandlingar på Forligsinstitutionen. Detta sker i stor utsträckning vad beträffar de stora förhandlingsomgångarna på det privata området.

På områden utanför dessa större förhandlingar tar förlikningsmannen i det särskilda fallet ställning till om parterna skall kallas in till förlikningsförhandlingar.

Förlikning sker i allmänhet enbart i tvister som rör förnyelse av ingångna kollektivavtal. Vid förhandlingar om avtal på områden där det inte redan finns ett gällande kollektivavtal kontaktas parterna per telefon för att få utrett om båda parter önskar Forligsinstitutionens medverkan. Dessa tvister omfattas inte av Forligsmansloven men i praxis inkallas parterna till förlikning om båda så önskar.

Medlingsmännen skall biträda förlikningsmännen. På begäran av parterna kan de efter beslut av förlikningsinstitutionen fungera som förhandlingsledare vid avtalsförhandlingarna. På det sättet kan också de tvistefrågor som går till medling reduceras och därigenom avlastas förlikningsmännen.

Förlikningsman kan ingripa på eget initiativ och parterna är skyldiga att efterkomma hans kallelse.

Förlikningsman kan när som helst under medlingens gång begära att en varslad konflikt skall uppskjutas under högst två veckor. Stridsåtgärd får då vidtas tidigast på tredje dagen efter uppskovsfristens utlopp. Denna möjlighet används mycket ofta och den enda förutsättningen härför är att förlikningsman beslutat sig för att medla eller har påbörjat medlingen. Skulle förlikningsmannen stranda förlikningsförhandlingarna före utgången av uppskovsfristen får stridsåtgärder vidtas tidigast tredje dagen efter strandningen. Om tvisten skulle röra livsviktiga samhällsfunktioner, i övrigt ha en vidsträckt samhällelig betydelse eller ha ett olyckligt inflytande över en allmän konfliktsituation, kan de tre förlikningsmännen i förening besluta om uppskov med stridsåtgärderna i ytterligare två veckor. Därefter får arbetsinställelse vidtas tidigast på tredje dagen efter uppskovets utgång. Under denna uppskovsfrist är förlikningsmannen skyldig att återuppta medlingsförhandlingarna och söka lösa konflikten. Om detta inte lyckas strandas medlingsförhandlingarna definitivt och förklaras avslutade. Uppskov i sammanlagt fyra veckor har skett vid ett antal stora konflikter.

Förlikningsman har inte rätt att inställa redan påbörjade stridsåtgärder.

Statistik

Forligsinstitutionen för inte någon samlad statistik över antalet konflikter eller förlikningsförhandlingar.

Vid förnyelsen av marsöverenskommelserna på det privata området förhandlas det som nämnts på 500 - 600 områden av vilka förliknings-

mannen blir direkt indragen enbart i en del av dessa. Resten förhandlas i " Forligsinstitutionens regi " vilket innebär att parterna ingår avtal som dras in i förlikningsförslag eller på begäran av huvudorganisationerna tas med vid förlikningsmannens koppling av avtal i förlikningsförslag som omfattar flera områden. I genomsnitt deltar förlikningsmannen på detta område i 25 förhandlingar per år. Avtalsperioderna är normalt 2-åriga. Men under senare år har också 1- och 3-åriga avtal slutits.

På lantbruksområdet förhandlas det på c:a 35 områden under förlikningsmannens medverkan medan förlikningsmannens medverkan på det offentliga området skiftar stort från år till år.

Under de år då de stora kollektivavtalsförhandlingarna äger rum lägger förlikningsmännen i genomsnitt ned 1000 - 1500 timmar på förhandlingar på Forligsinstitutionen.

3 Finland

Det finska förlikningsväsendets administreras från Riksförlikningsmannabyrån som har sitt kansli i anslutning till Arbetsministeriet i Helsingfors. Nu gällande regler om medling återfinns i lag om medling i arbetstvister från 1962.

Organisation och ledning

Riksförlikningsmannabyrån som leds av Riksförlikningsmannen är en enhet inom ministeriet med självständig beslutanderätt. Ekonomiadministrationen sköts genom ministeriets försorg. Riksförlikningsmannen utses av presidenten på framställning från statsrådet för arbetsministeriet. Mandatperioden är fyra år. Arbetsmarknadens parter har ett avgörande inflytande på valet av Riksförlikningsman.

I Finland finns f.n. sex distriktsförlikningsmän, vilka innehar sin uppgift som bisyssla. Dessa utses av arbetsministeriet på förslag av Riksförlikningsmannen efter att denne har hört arbetsmarknadens centralorganisationer. En av distriktsförlikningsmännen förordnas av statsrådet vid arbetsministeriet att vara suppleant för riksförlikningsmannen. Distriktsförlikningsmännen förordnas på tre år i taget.

Personalresurser

Enligt lagen om medling i arbetstvister finns det två riksförlikningsmannatjänster. Den ena tjänsten har dock varit obesatt sedan 1979, då det inte ansetts nödvändigt att besätta båda tjänsterna.

Förutom Riksförlikningsmannen arbetar två heltidsanställda sekreterare vid Riksförlikningsmannabyrån. En av dessa, avdelningssekreteraren, är personlig sekreterare åt Riksförlikningsmannen, sköter kontakter med media och arbetsmarknadsorganisationerna samt utför andra tjänster på uppdrag av Riksförlikningsmannen. Den andra sekreteraren, en byråsekreterare, fungerar som assistent åt både Riksförlikningsmannen och avdelningssekreteraren i olika praktiska uppgifter. Därut-

över kan Riksförlikningsmannabyrån vid tillfälliga behov från ministeriet låna in en jurist och annan nödvändig hjälp.

Personalstrukturen har förändrats sedan slutet av 1970-talet. Då fanns vid Riksförlikningsmannabyrån förutom två Riksförlikningsmän två lagfarna sekreterare och tre tjänstemän. På initiativ från Riksförlikningsmannabyrån har antalet anställda så småningom minskats och arbetsuppgifternas innehåll delvis förändrats. Riksförlikningsmannen upplyser att även om arbetsmängden i stort inte förändrats har man bl. a genom de tillfälliga personalförstärkningar man kan ta in kunnat utföra alla arbetsuppgifter utan att arbetskvaliteten försämrats.

Riksförlikningsmannabyråns sekreterarpersonal utför periodvis arbete åt arbetsrådet mot separat ersättning.

Externa medlare

På framställning av Riksförlikningsmannen kan arbetsministeriet utse en tillfällig förlikningsman eller en tillfällig förlikningsnämnd för ett visst enskilt förlikningsuppdrag. Tanken med att utse en tillfällig förlikningsman är att det kan vara lämpligt att ha möjlighet att låta medlingen övergå till en annan medlare om den som först erhållit uppdraget inte skulle lyckas med att förlika parterna. Konstruktionen med en förlikningsnämnd är i första hand avsedd för större och mera komplicerade arbetskonflikter. Möjligheterna att förordna tillfälliga förlikningsmän och förlikningsnämnder används dock mycket sällan. Under 1990-talet har det bara skett vid ett enda tillfälle.

Lokaler

Riksförlikningsmannabyrån har egna lokaler i centrum av Helsingfors. Dessa är på 420 kvadratmeter och omfattar 4 arbetsrum, 5 konferensrum av olika storlek, ett presskonferensrum, arkivlokaler samt ett kök.

Ett av arbetsrummen disponeras till vidare av arbetsrådet vilket också har möjligheter att hålla sina sammanträden i Riksförlikningsmannabyråns lokaler.

Ekonomi

Riksförlikningsmannabyrån har för närvarande ett anslag som uppgår till c:a 1.200.000 FM per år. Av dessa används omkring 1.000.000 till

löner och resterande 200.000 till expenser. Kostnader för lokaler belastar inte byråns anslag. Verksamheten finansieras genom statliga anslag och något annat har såvitt känt inte diskuterats.

Riksförlikningsmannen har en fast månadslön utan övertidsersättning

Distriktsförlikningsmännen har ett fast arvode som grundlön samt därutöver en timersättning för förlikningsverksamheten. Ersättningen till distriktsförlikningsmännen är för närvarande föremål för en översyn. Denna syftar till att höja ersättningen till en nivå som bättre motsvarar arbetsbördan.

Utomstående experter

Enligt lagen om medling i arbetstvister skall myndigheterna vid behov ge förlikningsmannen den handräckning som han kan behöva för att utföra förlikningsuppdragen. Det förekommer inte att utomstående experter kallas in för att biträda förlikningsman i hans arbete.

Tillgång till lönestatistik och ekonomiska analyser

Behovet av lönestatistik täcks genom den löpande information som erhålles från Statistiska Centralbyrån där den finska lönestatistiken förs. I de enskilda förlikningsförhandlingarna brukar parterna dessutom förete lönestatistik. Av de skriftliga upplysningar jag fått från den finske Riksförlikningsmannen liksom av de samtal jag därefter haft med honom framgår att lönestatistik och tolkningen av densamma inte är någon stor eller kontroversiell fråga i de förlikningsförhandlingar som förs.

Förlikningsinstitutionens behov av att hålla sig informerad om den ekonomiska utvecklingen täcks i första hand genom att man i massmedia följer den samhällsekonomiska debatten och genom att ta del av de utredningar och ekonomiska analyser som regelbundet presenteras i Finland. Bl. a hänvisar man till det "Inkomstpolitiska utredningsutskottet" där företrädare såväl från statens sida som från arbetsmarknadens parter finns representerade.

Något behov av att få del av en mer omfattande eller fördjupad lönestatistik eller information i frågor som rör den ekonomiska utvecklingen eller utvecklingen på arbetsmarknaden föreligger inte.

Förlikningsinstitutionens arbetsuppgifter

I regel behandlar Riksförlikningsmannen riksomfattande arbetstvister eller tvister som sträcker sig över flera distrikt. Han kan också vid behov förordna en distriktsförlikningsman som samtyckt därtill att utföra ett visst förlikningsuppdrag utanför sitt verksamhetsområde antingen självständigt eller som riksförlikningsmannens medhjälpare.

De i lagen om medling i arbetstvister fastställda uppgifterna för riksförlikningsmannen kan indelas i tre områden.

Som förebyggande verksamhet ankommer det på riksförlikningsmannen att i samverkan med arbetsmarknadsorganisationerna söka främja relationerna mellan arbetsgivare och löntagare samt mellan deras organisationer på olika nivåer. I detta syfte brukar han hålla överläggningar med parterna. Sådana överläggningar kan bl a gälla vilka ändringar i arbetsmarknadens regelsystem som kan vara önskvärda. Riksförlikningsmannen deltar vidare i parternas interna utbildningsverksamhet, vid gränsdragningskonflikter, som förhandlingsledare m.m. Denna mera preventiva funktion poängteras ofta starkt i det finska systemet.

De egentliga förlikningsuppgifterna sker antingen på begäran av de tvistande parterna eller på förlikningsmannens eget initiativ. Förlikningsmannen har rätt att ingripa så snart han fått kännedom om en arbetstvist som äventyrar arbetsfreden. Det är dock ovanligt att han ingriper i det skedet om båda parter förklarar att man inte önskar medling. Om varsel har lagts är förlikningsmannen skyldig att ingripa även mot ena eller bägge parter uttryckliga vilja. Liksom i Sverige är part skyldig att infinna sig till förhandlingar då förlikningsmannen kallar. Part har också en skyldighet att ställa de uppgifter till förlikningsmannens förfogande som han begär. Det finns inga sanktioner för part som inte vill infinna sig till eller i övrigt medverka till förlikningsförhandlingar. Anledningen till att förhandlingsskyldigheten inte sanktionerats är att det inte ansetts meningsfullt att tvinga en motvillig part till förlikningsförhandlingar. Det skall dock påpekas att det är mycket ovanligt att part uteblir eller vägrar medverka.

Under varseltiden som är 14 dagar råder förbud mot att vidta stridsåtgärder. Förlikningsmannen har inga befogenheter att skjuta upp varslade stridsåtgärder och han tycks sällan utnyttja möjligheterna att vädja till parterna om att skjuta upp dem. På framställning av förlikningsmannen har Arbetsministeriet dock möjlighet att förbjuda stridsåtgärder under högst 14 dagar för att skapa ytterligare tid för medlingsinsatser om arbetsinställelsen berör samhällsviktiga områden

eller kan antas komma att skada allmänt intresse. På den offentliga sektorn finns möjlighet att utsträcka förbudstiden med ytterligare en vecka. Vid ministeriets bedömning av om konflikten berör samhällsviktiga funktioner och allmänt intresse följer ministeriet i allmänhet förlikningsmannens bedömning. Det uttryckliga syftet med förbud mot stridsåtgärder är att skapa tid för medlingsinsatser. Detta medför att förbud inte kan läggas om situationen är så låst att något hopp om att nå förlikning inte finns.

Härutöver har Riksförlikningsmannen uppdrag som hänför sig till administrationen av förlikningsverksamheten och han skall även utföra "övriga uppgifter som tilldelas av statsrådet". Dessa övriga uppgifter har hittills främst bestått av utredningsuppdrag eller begäran om utlåtanden, vilka på ett eller annat sätt har hänfört sig till förlikningsverksamheten eller arbetslagstiftningen. Dessutom har Riksförlikningsmannen deltagit i beredningen av inkomstpolitiska helhetsuppgörelser. Det senaste mera omfattande utredningsuppdraget var en utredning som utfördes hösten 1995 och som gällde arbetarskyddsärendenas administrativa ställning.

Distriktsförlikningsmännen, vilka är sex till antalet, behandlar lokala arbetstvister inom sitt eget distrikt. Meddelanden om lokala hot om arbetsinställelse lämnas direkt till distriktsförlikningsmannen i fråga. Dessa arbetar i likhet med de svenska lokala förlikningsmännen mycket självständigt och redovisar förhandlingarna till Riksförlikningsmannabyrån efter det att förhandlingarna avslutats. På grund av länsreformen kommer antalet distrikt i framtiden att minska med ett.

Parterna skall översända ingåna kollektivavtal till social- och hälsovårdsministeriets arbetarskyddsavdelning (företvarande arbetarskyddsstyrelsen) som kontrollerar att avtalen iakttas på lokalnivå.

Statistik

Statistik över arbetsmarknadskonflikter, förlorad arbetstid vid arbetsinställelser m.m. förs inte vid Riksförlikningsmännens byrå. Detta görs istället vid statistikcentralen i samråd med arbetsmarknadsorganisationerna.

Riksförlikningsmännens byrå för statistik över arbetstvister i vilka medling skett. Statistiken är begränsad och omfattar endast antalet tvister och arbetsinställelser. Statistiken bifogas som underbilaga 1 till denna rapport.

Riksförlikningsmannen kan inte närmare i tid ange omfattningen av de arbetsinsatser som läggs ned av medlare och kansli. I den delen har han inskränkt sig till att uppge att under den senaste förhandlingspe-

rioden 1995 - 1996 , vilken varade över sex månader, arbetade man "oavbrutet också om kvällarna, delvis om nätterna och under veckosluten".

4 Norge

Den centrala myndigheten för det norska förlikningsväsendet kallas helt kort Riksmeklingsmannen. Myndigheten har lokaler som ligger centralt belägna i Oslo. Verksamheten regleras i 3 kap lov om arbeidstvister från 1927.

Organisation och ledning

Förlikningsinstitutionen leds av en Riksförlikningsman (Riksmeklingsmannen). I lagen uttalas att han är överordnad övriga medlare. Riksförlikningsmannen utses av regeringen för en treårsperiod och efter hörande av de centrala parterna på arbetsmarknaden. Härutöver finns sju distriktsförlikningsmän vilka likaledes förordnas av regeringen på treåriga mandatperioder. Slutligen finns en grupp om 10 -12 särskilt förordnade förlikningsmän vilka förordnas av regeringen på förslag av Riksförlikningsmannen. Dessa skall finnas tillgängliga som resurs under perioder av hård arbetsbelastning för övriga förlikningsmän. Även beträffande valet av distriktsförlikningsmän och särskilt förordnade förlikningsmän har arbetsmarknadens parter inflytande och i praktiken gäller att dessa skall accepteras av parterna.

Vid Riksmeklingsmannens kansli tjänstgör två sekreterare som kanslipersonal.

Personalresurser

Riksförlikningsmannen - tjänstgör på heltid
2 sekreterare - tjänstgör på heltid
7 distriktsförlikningsmän - bisyssla
10 - 12 särskilt förordnade förlikningsmän - bisyssla

Av distriktsförlikningsmännen som har uppdraget som bisyssla är flertalet domstolsjurister. Även beträffande de särskilt förordnade medlarna tycks jurister dominera om än inte i så hög grad.

Externa medlare

I Norge förekommer inte att man använder sig av andra medlare än de som framgår av ovanstående förteckning.

Lokaler

Riksförlikningsmannens lokaler är på drygt 1000 kvadratmeter. Dessa fördelas på 7 rum vilka används som förhandlingslokaler och partsrum, 4 kontorsrum vilka är avsedda som tjänsterum för Riksförlikningsmannen och de förlikningsmän som tillfälligt arbetar i lokalerna samt en rymlig reception där sekreterarna har sina arbetsplatser. Lokalerna har mycket hög standard och ligger centralt i Oslo. De brukar också under vissa perioder kunna disponeras av andra myndigheter som saknar sammanträdesrum.

Ekonomi

Riksförlikningsmannen har för innevarande år en budget om 3.300.000 NOK av detta går drygt 1.000.000 till hyreskostnader. Anslaget finansieras genom statliga anslag. Någon annan lösning än statlig finansiering har inte diskuterats under de senaste 20 åren.

Distriktförlikningsmännen har en fast ersättning om c:a 6.000 NOK per år samt därutöver ett arvode som grundas på hur många timmar som går åt för medlingsarbetet. Denna ersättning uppgår f.n. till 240 NOK i timmen. De särskilt förordnade förlikningsmännen har ingen fast ersättning, istället ersätts de med ett timarvode som uppgår till 310 NOK eller om de är självständiga näringsidkare med en ersättning som uppgår till 360 NOK.

Utomstående experter

På fråga om det norska förlikningsväsendet använder sig av experter inom olika områden i sin verksamhet uppger Riksförlikningsmannen att det i praktiken är parterna som står för expertisen. Det finns i och för sig inga formella hinder för att Riksförlikningsmannens kansli skulle kunna anlita tillfällig experthjälp om det skulle anses erforderligt. Något sådant är dock i praktiken mycket ovanligt och man kan inte påstå att förlikningsmannen inom ramen för sin verksamhet har tillgång till eller använder sig av experthjälp.

Tillgång till statistik och samhällsekonomiska analyser

Riksförlikningsmannen skall enligt arbetstvistloven hålla sig underrättad om utvecklingen på arbetsmarknaden. Detta sker liksom i de övriga nordiska länderna i första hand genom att man följer den information som framkommer i massmedia men också genom att man tar del av olika utredningar som rör ekonomi och arbetsmarknadsfrågor. Riksförlikningsmannen inbjuds av tradition också till den informationsdag rörande samhällsekonomin som varje år i december hålls i Riksbankens regi.

Riksförlikningsmannen har tillgång till löpande lönestatistik som publiceras genom Statistisk Sentralbyrås försorg och som grundas på den statistik som norska arbetsgivareföreningen för över löneutvecklingen på det privata området. Den i det här sammanhanget viktigaste källan vad beträffar norsk lönestatistik är emellertid den publikation som i form av en norsk offentlig utredning (NOU) årligen ges ut av det ” Tekniske Bereigningsutvalget ” som är sammansatt av företrädare för såväl arbetsmarknadens parter som för staten. Denna publikation utgör ett underlag för de under året kommande avtalsförhandlingarna.

Förlikningsinstitutionens arbetsuppgifter

Samtliga varsel om arbetskonflikter skall ges in till Riksförlikningsmannens kansli. Där handläggs konflikter på central nivå medan varsel som rör lokala konflikter översänds till respektive distriktsförlikningsman för hantering.

Riksförlikningsmannen är formellt oförhindrad att på eget initiativ ingripa i en arbetstvist så snart han anser det vara lämpligt. Denna möjlighet utnyttjas dock inte i praktiken. Ingripanden sker enligt utvecklad praxis först sedan varsel om konflikt har lagts. Riksförlikningsmannen tar själv hand om de större konflikterna på riksnivå och konflikter som bedöms vara av central betydelse för landet. Det senare innebär att det kan bli medling på central nivå när det gäller företag med riksomfattande verksamhet. Sålunda blir till exempel varsel inom oljeindustrin därför nästan alltid föremål för Riksförlikningsmannens ingripande även om företagsavtal normalt handläggs av distriktsförlikningsmännen.

Om inte Riksförlikningsmannen själv tar sig an medlingen kan han när det gäller konflikter på central nivå kalla in en lokal förlikningsman eller någon av de särskilt förordnade förlikningsmännen för att svara för medlingen i det speciella fallet. När det gäller valet av förlikningsman i de olika konflikterna är Riksförlikningsmannen suverän.

Han tar således inte kontakt med parterna för att diskutera denna fråga utan de får acceptera den förlikningsman han väljer. Undantagsvis kan en part i förväg meddela att man inte önskar få en viss förlikningsman. Normalt tas då hänsyn till ett sådant önskemål.

På det statliga området är Riksförlikningsmannen, med något undantag, skyldig att ingripa och kalla parterna till förlikningsförhandlingar så snart han fått underrättelse om att förhandlingarna strandat. Den obligatoriska medlingen skall börja inom 14 dagar från det att han fått besked om strandningen. Han har därefter 14 dagar på sig att genomföra medlingen. Därefter kan endera parten begära att medlingen skall upphöra. Förlikningsmannen har sedan en vecka på sig att förlika parterna. Om detta inte lyckas står det parterna fritt att vidta stridsåtgärder.

På övriga områden gäller att Riksförlikningsmannen får förbjuda att varslade stridsåtgärder träder i kraft intill dess att medling avslutats om han bedömer att stridsåtgärderna på grund av verksamhetens art eller storlek kan komma att skada allmänna intressen. Någon möjlighet att begära överprövning av ett sådant beslut finns ej. För att beslutet skall bli bindande krävs att det expedierats inom två dagar från det att Riksförlikningsmannen fått underrättelse om att förhandlingar inte påbörjats eller att de strandat. Medlingen skall därefter inledas omedelbart. När 10 dagar gått från förbudets meddelande får part begära att medlingen skall avslutas. Förlikningsmannen har då 4 dagar på sig att avsluta medlingen. Därefter gäller inte fredsplikt och parterna har heller inte några skyldigheter att delta i ytterligare medling. På central förhandlingsnivå läggs i princip alltid förbud.

Alla förlikningsförslag av större betydelse brukar skickas ut till parternas medlemmar för omröstning. Det är dock parterna själva som bestämmer om omröstning skall ske. Vid medlemsomröstning kan förlikningsmannen, efter samråd med berörda huvudorganisationer, koppla samman uppgörelser och därmed omröstningen för flera fack.

De lokala förlikningsmännen handlägger arbetstvister inom det egna distriktet. De skall hålla sig underrättade om utvecklingen på arbetsmarknaden inom sina respektive distrikt och är skyldiga att meddela Riksförlikningsmannen om förhållanden som kan påverka arbetsfreden. Liksom i Sverige är det ytterligt sällsynt att lokala tvister förs upp till central nivå om de inte skulle kunna lösas genom den lokale förlikningsmannens insatser. Även om den formella möjligheten finns är det sällsynt att förbud mot igångsättande av stridsåtgärder meddelas på den lokala nivån. De vanligaste tvisterna på lokal nivå gäller arbetstagarorganisationer som önskar sluta kollektivavtal med en oorganiserad arbetsgivare.

Riksförlikningsmannen är inte ansvarig för upprättandet av statistik rörande arbetsmarknadskonflikter.

Enligt loven om arbetstvister skall samtliga kollektivavtal sändas till Riksförlikningsmannen. Arbetsmarknadens parter uppfyller ” i allminnelighet ” detta krav. Den enda åtgärd som vidtas beträffande de insända avtalen är att de diarieförs och arkiveras i Riksförlikningsmannens avtalsarkiv.

I princip har Riksförlikningsmannens kansli inga ytterligare arbetsuppgifter än medling mellan arbetsmarknadens parter. I praktiken har dock kansliet en viktig uppgift nämligen skiljemannamål. Denna verksamhet betraktas dock som privat och utförs av Riksförlikningsmannen eller annan förlikningsman vilken i regel utses av Riksförlikningsmannen.

Statistik

Enligt uppgift uppgick medlarnas arbetsinsatser på central nivå under 1995 till 66 arbetsdagar och under 1996 till 217 arbetsdagar.

Beträffande Riksförlikningsmannens verksamhetsstatistik hänvisas till underbilaga 2 till denna rapport.

Underbilaga 1**Bilaga 1 NATIONAL CONCILIATORS OFFICE FINLAND, LABOUR DISPUTES**

Year	National Conciliator (s)		District Conciliators			Total number of conciliated cases
	Agreement without work-stoppage	Agreement after work-stoppage	Total	Agreement without work-stoppage	Agreement after work-stoppage	Total
1977	30	32	62	33	20	53
1978	3	1	4	3	5	8
1979	21	3	24	7	4	11
1980	24	30	54	16	25	41
1981	11	4	15	9	4	13
1982	5	1	6	12	0	12
1983	26	7	33	16	5	21
1984	131	33	164	28	8	36
1985	19	2	21	13	1	14
1986	131	20	151	39	8	47
1987	4	3	7	4	2	6
1988	37	6	43	16	9	27
1989	18	5	23	7	5	12
1990	11	4	15	3	2	5
1991	18	11	29	56	2	58
1992	4	0	4	2	0	2
1993	29	1	30	3	0	3
1994	17	1	18	2	1	3
1995	27	4	41			
1996	3	1	4	2	1	3
						7

Underbilaga 2**NORGE****Arbetstvister som handlagts av Riksmeklingsmannens kansli'****Riksförlikningsmannen****Lokala förlikningsmän**

År	Antal tvister	Antal arbets- inställelser	Antal tvister	Antal arbets- inställelser
1992	92	22	186	6
1993	36	8	156	0
1994	114	27	185	0
1995	37	10	190	0
1996	92	13	181	6

